

УДК 811.161.2

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДСТАВИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ СЛОВЕСНОСТІ В УКРАЇНОЗНАВСТВІ

Олександр ХОМЕНКО

науковий співробітник відділу української філології НДІУ

***Анотація.** У статті аналізується актуалізована сучасним українознавством концепція художньої словесності як цілісної вербально-естетичної парадигми, яка поєднує всю повноту репрезентацій українського слова в його усно-фольклорному та писемно-літературному виразах.*

***Ключові слова:** українська література, фольклор, українознавство, національна художньо-естетична традиція.*

ИСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ СЛОВЕСНОСТИ В УКРАИНОВЕДЕНИИ

Александр ХОМЕНКО

научный сотрудник отдела украинской филологии НИИУ

***Аннотация.** В статье анализируется актуализированная современным украиноведением концепция художественной словесности как целостной вербально-эстетической парадигмы, которая соединяет всю полноту репрезентаций украинского слова в его устно-фольклорном и письменно-литературном измерениях.*

***Ключевые слова:** украинская литература, фольклор, украиноведение, национальная художественно-эстетическая традиция.*

HISTORICAL AND THEORETICAL BASIS OF FORMATION OF LITERARY ART CONCEPT IN UKRAINIAN STUDIES

Oleksandr KHOMENKO

research officer of the Ukrainian Philology Department of RIUS

***Annotation.** The article deals with analysis of literary art concept in the context of Ukrainian studies as integral verbal and aesthetic paradigm connecting full representation of Ukrainian word in its oral (folk) and written (literary) dimensions.*

***Key words:** Ukrainian literature, folklore, Ukrainian studies, national artistic and aesthetic tradition.*

У системі координат сучасного українознавства як інтегративної науки про Україну та світове українство, репрезентованого школою дослідників, об'єднаних довкола створеного у 1992 р. Науково-дослідного інституту українознавства, засадничим окреслюється постулат класичної української гуманітаристики доби М. Максимовича та П. Куліша, згідно з яким термін «словесність» постає одним із найважливіших в оперативному полі аналітичного розмислу над феноменами української літератури та українського фольклору. На думку українознавців, саме концепція словесності, поєднуючи в парадигмальній єдності усну та писемну репрезентації слова-символу, слова-образу, слова-знаку (йдеться, зрозуміло, не про суму доданків, бо природа художньої словесності чужа механістичній калькулятивності, а про симфонічне, внутрішньодіалогічне за своєю природою «ціле»), уможливорює вченому вихід на рівень усвідомлення української вербально-естетичної традиції як способу художнього пізнання народом цілісного історичного досвіду, а разом з тим – і найповажнішого чинника збереження духових набутків українства, закодованого в панорамності художніх образів його «послання» світові. Саме в цій проекції словесність як унікальний маркер української культурно-цивілізаційної ідентичності розглядається у підготованому колективом науковців НДІУ фундаментальному монографічному дослідженні «Українці у світовій цивілізації і культурі», три томи якого були видані впродовж 2008 – 2012 рр. (автори видання потрактовують українську художню словесність як окремих і самостійний концентр українознавства: «Концентр

«Україна-художня словесність» у сукупності українознавчих дискурсів виповнений особливою інтенсивністю інтелектуальних і духових обертонів: він виразно вивищується в особну і самодостатню семантичну тотальність, наділену здатністю не лише відображати в слові мікро- та макрокосм українського світу, а й, послуговуючись потенціалом своїх художніх узагальнень, виформувувати буттєву конкретику нашого національного чину і поступу» [9, с. 345], – наголошують вони), та в цілій низці інших праць, підготованих провідними вченими-українознавцями, серед яких особливо виокремлюються монографії «Українська література: проблеми розвитку» П. Кононенка [5], «Літературні явища і з'яви» А. Погрібного [8], «Нариси з української словесності (стилістика та культура мови)» С.Єрмоленко [4]. Під цим оглядом важливою бачиться потреба історико-методологічної ретроспекції формування поняття «словесність», адже така ретроспекція здатна як ще раз підкреслити тяглість нашої традиції, так і уможливити розгортання нових стратегій «прочитання» категорій українознавчого дискурсу в просторі сучасної гуманітаристики.

Назагал беручи, історичні аспекти функціонування поняття «словесність» (і в такому його лаконічному форматі, і в розширеній репрезентації – «українська художня словесність») в понятійному полі сучасного українознавства окреслюються інтенцією вельми значущою і водночас надто непростою для аналізу: ставши невід'ємною дискурсивною складовою комплексу наук про Україну й українство ще в часи М. Максимовича (йдеться про його етапну працю 1839 р. «История древней русской словесности»,

що від неї, як зазначив в «Історії української літератури» М. Грушевський, «веде свою історію наша дисципліна» [3, с. 47]), активно функціонуючи і виповнюючись поліфонією нових сенсів протягом усього періоду, пов'язаного з іменами фундаторів Кирило-Мефодіївського товариства – Т. Шевченка і П. Куліша («Взгляд на малороссийскую словесность по случаю выхода в свет книги «Народні оповідання» Марка Вовчка», «Простонародность в украинской словесности» – у цих та в багатьох інших філософських і літературно-критичних працях П. Куліша ідея «словесності» утверджується достоту ентузіастично), воно, починаючи приблизно з 70–80-х років XIX ст., все частіше й частіше опиняється на периферії наукових студій. Показовим видається той факт, що О. Огоновський, очільник кафедри «руської мови і літератури» у Львівському університеті, якому випало в нових умовах продовжувати ідеї Максимовича, ще раз наголосивши на нерозривному зв'язку киево-руського періоду нашої літератури з новим письменством епохи Котляревського і Шевченка і в такий спосіб потвердивши засадничу самостійність українського художнього слова, його «відрубність» від російського, своє фундаментальне дослідження розвитку українського письменства, перший том якого побачив світ 1887 р., назвав «Історія літератури руської». Звичайно, поняття «словесність» не зникло взагалі з наукового дискурсу, але семантика його посутньо трансформувалась, ставши значно локальнішою: зі словесністю почали отожднювати лише усну народну творчість. Звичайно, подібна настанова не була загальнообов'язковою, окремі дослідники продовжували актуалізувати

у своїх студіях вже усталену значеннєву модальність цього поняття або – як варіант – розглядали поняття «словесність» і «література» в синонімічному ряду. Саме в такому сенсі – «словесність» як спільна парадигма усного побутування та писемної фіксації слова – використовує його співавтор роману «Хіба реуть воли, як ясла повні» І. Білик. В опублікованій львівською «Правдою» статті «Перегляд літературних новин» (1873 р.) він навіть, відштовхуючись від цього поняття, вдається до творення цікавого неологізму, називаючи українських письменників «словесниками» (йдеться, наголошуємо, не за педагогів, а саме за літераторів). Закликаючи їх поєднати свою творчість з долею народу, І. Білик проголошує: «І лірикові, й епікові тут є біля чого походити... Не світом каганчика свого освітити громаду, а світлом праведного сонця – науки, просвіти, – та освітити не з одного якого, а з усіх боків, щоб і сама громада гаразд таки себе побачила і спізнала, і щоб сторонні люди мусіли на неї глянути. От яке, без краю довге, широке і велике діло розкинулось перед очима українського словесника» [1, с. 25]. Однак то найчастіше були лише винятки, хоча й надто промовисті: домінантною напрямною в середовищі фахівців з гуманітарних дисциплін окреслювалось фактичне ототожнення словесності лише з фольклором, тоді як писемні пам'ятки – від «Слова про Закон і Благодать» Іларіона Київського до прози М. Коцюбинського і драматургії В. Винниченка – відносились до «юридичії» літератури. Водночас необхідно зауважити: на зламі XIX – XX ст. розрізнення понять «словесність» і «література» часто поставало своєрідною «даниною» академічному етикету, не

спричиняючи до якоїсь поважної зміни методологічного інструментарію. Докази на підтвердження повищої тези – студії І. Франка, який приймає усталений в науковому середовищі термін «література» (це знайшло своє відображення і в назвах його робіт – «Література, її завдання і найважливі ціхи», «Задачі і метод історії літератури», «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.»), повсякчас наголошуючи при цьому на концепції нерозривної єдності фольклору і письменства, які мають вивчатись у єдиному потоці історичного формування типологічно подібних вербальних феноменів. У «Плані викладів історії літератури руської. Спеціальних курсах. Мотивах» учений докладніше застановляється над цією проблемою: «З того самого культурно-історичного становища щезає для історика літератури різниця між т. зв. усною, людвою і писаною літературою... Школа культурно-історична вважає усну словесність *quo ad genus* таким самим виплодом національного генія, як і словесність писану, підляглу таким самим постороннім і внутрішнім впливам. Дуже часто приходиться бачити в ній відгуки тих самих духових змагань, котрі бачимо в писаній літературі, а в деяких випадках, наприклад, власне на ґрунті южноруським (і інших слов'янських), ми можемо всю масу усної словесності розмістити в широких хронологічних рамках здовж усієї звиш 1000-літньої історії розвою народу, можемо слідити той розвій у двох паралельних проявах: писаній і усній словесності, поповняючи і контролюючи один другим» [10, с. 39]. З наведеної цитати стає очевидним, що І. Франко, з одного боку, розуміє під терміном «руська література» синтез «писаної й усної словесності»,

а з іншого – він абсолютно заперечує твердження тих дослідників літератури, які або нехтували фольклором, або по-трактовували усну народну словесність чимось на кшталт своєрідного «вступу» до повносилої історії писемної літератури, таким собі каталогом фольклорних образів, вага й значення якого у процесі професіоналізації письменницької творчості щораз зменшується (за І. Франком, такі вчені зовсім не науково «полишали усну словесність зовсім на боці, лишаючи її етнографам та іншим спеціалістам, або відзначували їй місце якесь осібне, в пропілях, в передсінку історії писаної літератури» [10, с. 39]).

Подібна ж настанова – поза термінологічними розрізненнями поєднати в синкретично-дослідницькому вимірі усну та писемну словесність – окреслювалась характерною не лише для І. Франка, а й для П. Житецького, В. Перетца, М. Сумцова, В. Гнатюка, одначе честь повносилої «реабілітації» поняття «словесність» в усій поліфонії його значеннєвих репрезентацій належить М. Грушевському. «Вступ» до його етапної «Історії української літератури» розпочинається такими промовистими рядками: «Книга ся носить загальноприйнятну у нас і в цілім культурнім світі назву «історія літератури». Але ся назва взагалі не вповні відповідає предметові, а в приложенні до нашого народу – навіть подвійно» [3, с. 42]. Не відповідає назві, розгортає далі систему аргументації М. Грушевський, бо українська література не може бути зведеною виключно до формату корпусу писаних текстів (а французька, наприклад, на думку автора «Історії України-Руси», може: фольклорний компонент французької національної культури студіюється відповідними

фахівцями-етнографами, а історія літератури стає тотожною історії текстів, розвитку і трансформації в них відповідних сюжетів, наративних моделей, зміні стилєвих уподобань, боротьбі літературних шкіл і т. ін.). Українській словесності під цим оглядом притаманна зовсім інша якість, її фольклорно-поетична складова просто невіддільна від творів красного письменства. І йдеться не тільки про часи становлення романтизму, коли усна народна словесність поставляла своєрідною «матрицею» фольклорних архетипів, а про всю історичну тяглість розвитку нашого художнього слова. «Коли б ми хотіли зовсім точно означити завдання сеї праці, ми повинні були б назвати її «історією української красної словесності» [3, с. 44], – наголошує М. Грушевський, попри це, однак, не наважуючись «переназвати» свою книгу. За словами науковця, він «зостається при утертій слові «література», котре вже так обійшлося в уживанні» [3, с. 45] і яке розпросторило свою семантику настільки, що навіть не видаються дивними вирази на кшталт «усна літературна традиція» і т. ін., але структуру «Історії української літератури» він розбудовує, спираючись саме на фундаментальне поняття «словесність»: специфіці її усних формовиявів присвячує весь I том дослідження, аналізуючи в II і III томах письменство епохи Київської Русі, М. Грушевський повсякчас зіставляє його провідні засоби вираження, інтелектуальні та естетичні концепти з фольклорними модальностями, аби потім, у томі IV, ще раз повернутись до проблем фольклору, до тих його жанрів, які вже не були пов'язані з передісторичним синкретизмом та обрядово-ритуальним дійством, а постали в процесі розвитку

етносу і держави як вислід певних духових шукань спільноти, її метафорично-світоглядної рефлексії над власним буттям – билин з їх відгомонами в пізнішій українській словесності, духовних віршів, легенд етико-моралістичного і героїчно-світського характеру.

У межах подібної ж методологічної парадигми, згідно з концепцією М. Грушевського, мають розглядатися й інші артефакти усної народної словесності, наприклад козацькі думи, які виникли в певний історичний період і повинні досліджуватися в єдиному континуумі зі створеними в той же час творами красного письменства. Тому не випадково, що автор «Історії української літератури» бачить історію словесності, за всієї її значущості, невід'ємною складовою поняття об'ємнішого й універсальнішого – українознавства: «Перебігаючи гадкою деталі наукової роботи, переведеної протягом майже півстоліття на моїх очах, і при деякій і моїй таки участі, я з утіхою бачу, як не вважаючи на всі недогоди і перешкоди, все росте і виростає велична будова українознавства, в котрій живе як оживляючий її дух – се пізнання нашої тисячолітньої духовної творчості, – прегарний плід переживань, досягань і страждань нашого многотрудного, великого народу, не послідня, цінна частина здобутку загальнолюдського» [3, с. 41]. Можна цілком умотивовано стверджувати, що якби титанічна праця М. Грушевського не була перервана фактичним знищенням його самого і його наукової школи, то філософська й семантично-світоглядна взаємообумовленість наукових дискурсів словесності й українознавства стала б аксіомою в нашій гуманітаристиці ще в 20-х роках минулого століття. Тому зрозумілим

стає, чому поняття «словесність» у дискурсі радянської філології не толерувалося. Але якщо поняття «українознавство» в добу сталінського і постсталінського тоталітаризму належало до всуціль табуйованих (цьому найперше сприяв міжнародний розголос, який спричинила в наукових колах видана вченими діаспори під керівництвом В. Кубійовича багатотомна «Енциклопедія українознавства»), то словесність була проскрибована в інший спосіб. Оскільки пряма заборона на використання цього терміна видавалася б не зовсім доречною, з огляду на те, що ним широко користувались вчені слов'янського світу на початку XIX ст., зокрема й російські, чії імена були в СРСР пошановані, а твори – перевдані, то в українській ситуації термін «словесність» вирішено було оголосити застарілим. «Словесність, або словесна творчість – застаріла, рідко вживана зараз назва того, що твориться за допомогою усного і писаного слова, тобто сукупність усної народної творчості (фольклору) і літератури» [6, с. 390], – переконував читачів канонічно-нормотворчий «Словник літературознавчих термінів» В. Лесина та О. Пулинця, який витримав чимало перевидань і використовувався як навчальний посібник для філологічних факультетів.

Офіційно утверджувана настанова на дискримінацію поняття «словесність» присутньо підсилювалась також культивованим в СРСР пієтетом до В. Белінського та його філософії. Російський критик, перебуваючи під впливом гегелівських уявлень про історію як послідовність етапів саморозвитку Абсолютного духа, розрізняв три стадії розвитку народної свідомості, виявлені в слові: словесність, писемність, література. Ці

стадії послідовно змінюють одна одну, і кожна наступна стадія неминуче вивисується над попередніми: наприклад, у Росії, за В. Белінським, література починається лише від творчості М. Ломоносова, а все, що було до нього, – належить до реєстру «писемності». «Український народ для нього, очевидно, зіставався без літератури» [3, с. 48], – підсумовує в «Історії української літератури» такого штибу рефлексії «неистового Виссариона» М. Грушевський. Подібні ж теоретичні конструкти були протягом багатьох десятиліть пануючими і в західноєвропейському та північноамериканському гуманітарному дискурсах XX ст., у системі координат якого фольклор отожднювався з чимось архаїчним і немодерним, з культурами народів «третього світу»: цим певною мірою пояснюється і прохолодне ставлення більшості науковців української діаспори до самого поняття «словесність» та до дослідницьких стратегій, застосування яких іманентне його дискурсивним практикам. Інерція цього підходу виразно дає про себе знати і після розпаду СРСР: виданий 1997 р. київським ВЦ «Академія» ґрунтовний і в багатьох аспектах справді новаторський «Літературознавчий словник-довідник» поняття «словесність» взагалі не фіксує.

Фактично можемо стверджувати, що поняття «словесність» на сьогодні активно функціонує, а отже – збагачується новими атрибутивними характеристиками, уточнює притаманну йому семантичну потенційність лише в межах українознавчої наукової парадигми. Саме в реєстрах інтегративного українознавства зроблено присутні кроки до теоретичного осмислення того, як у часопросторі національної історії «дім буття» українського слова з усім багатоманіттям його форм,

напрямів, стилів, ідеологічних настанов і навіть географічних репрезентацій (адже українська словесність твориться не лише в Україні) здобувається на справжню субстанційність. Фольклорна і писемна іпостасі словесності тут аналізуються як аспекти єдиного цілого, подібно до того, як єдине ціле репрезентують надто віддалені як часом свого творення, так і стилістичною тональністю барокові тексти К. Саковича, народницько-реалістична проза О. Кониського, феномени «Київської школи» та Нью-Йоркської групи, збірки українського поета з Канади Яра Славутича, написані у Франції романи В. Винниченка та врятована з камери Пермської зони книга В. Стуса «Палімпсести». Йдеться, у суті речі, про поновну актуалізацію понищеної в епоху тоталітаризму концепції «єдиного потоку», найвизначнішими інтелектуальними репрезентантами якої були класики українознавчого осмислення художньої словесності – П. Куліш, М. Грушевський, С. Єфремов. Методологічні інтенції теорії «єдиного потоку» поставали засадничо не сумісними з намаганням штучно сегментувати цілісний історичний плин розвитку української словесності; тут ішлося про виразну антитезу до більшовицьких принципів розмежування літературного процесу на періоди «до» і «після» 1917 р. з їх ідеологічно заангажованим та штучним поділом українських письменників на «прогресивних» і «реакційних», «буржуазно-націоналістичних» і «революційно-демократичних». Тому закономірно, що партійні ідеологи теорію «єдиного потоку» послідовно «викорінювали». Один із найпромовистіших прикладів – ухвалена 1946 р. постанова ЦК КП(б)У «Про перекидання і помилки у висвітленні історії української

літератури в «Нарисі історії української літератури». У цьому партійному документі піддано розгромній критиці виданий Інститутом мови і літератури АН УРСР «Нарис...» за редакцією відомих вчених – Є. Кирилюка та С. Маслова, що в ньому його автори, скориставшись тимчасовим послабленням ідеологічного тиску на українську науку у роки боротьби з фашизмом, зробили спробу бодай наблизитись до об'єктивного погляду на особливості становлення й розвитку національного письменства, прихильно згадавши за деяких письменників, що їх у 30-ті роки ХХ ст. повсякчас зараховували до табору «реакціонерів», «націоналістів» та «фашистів». Важливим у «Нарисі...» був також наголос на приналежності письменства епохи Київської Русі саме до української художньої словесності. «Всупереч ленінській вказівці про те, що «є дві національні культури в кожній національній культурі», в «Нарисі» затушовується різниця і суперечність між реакційними і прогресивними течіями в літературі і розвивається «теорія єдиного потоку» в українській літературі. Тим самим в «Нарисі» протаскується теорія про безкласовість і безбуржуазність українського народу в минулому, яка становить суть буржуазно-націоналістичної концепції «школи» М. Грушевського» [7, с. 72], – читаємо в цьому партійному документі. Постанова 1946 р. зберігала свою чинність до останніх років існування СРСР, а посилання на задекларовані в ній концептуальні засади стали обов'язковими для науковців підрадянської України аж до початку «перебудови». «Велике значення для правильного, марксистсько-ленінського висвітлення історії давньої української літератури мають рішення

Комуністичної партії з ідеологічних питань, особливо в післявоєнні роки. Так, ЦК КП(б)У у своїй Постанові від 24 серпня 1946 р. «Про перекирчення і помилки у висвітленні історії української літератури в «Нарисі історії української літератури» викрив і засудив буржуазно-націоналістичні помилки і перекирчення, припущені авторами «Нарису» у висвітлення історії української літератури» [2, с. 7–8], – вимушений був наголошувати сумлінний дослідник давнього українського письменства Ф. Шолом у «Вступі» до виданого 1978 р. першого університетського підручника з давньої української літератури. Під цим оглядом, певно, простежується якась висока історична невипадковість у тому, що саме 24 серпня – рівно через сорок п'ять років після ухвалення більшовицької постанови про обов'язкові канони аналізу українського письменства – було проголошено незалежність України.

Таким чином, маємо всі підстави стверджувати, що актуалізація в сучасному українознавстві концепції художньої словесності в перспективі розвитку новітньої гуманітаристики ХХ–ХХІ ст. з її домінантою інтегративно-поліфонічного способу осягнення процесів і явищ «єдиного потоку» національного буття окреслюється і перспективною, і методологічно вивіреною. У такий спосіб витворюється реальна можливість постановня діалогічно-цілісної парадигми осмислення українського слова, що поєднує в єдиній системі оціночних координат усю повноту репрезентацій національної вербально-естетичної традиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик І. Перегляд літературних новин // Історія української літературної

критики та літературознавства: хрестоматія: у трьох книгах. – Книга друга: навч. посібник. – К.: Либідь, 1998. – С. 21–26.

2. Грицай М.С., Микитась В.Л., Шолом Ф.Я. Давня українська література. – К.: Вища школа, 1978. – 416 с.

3. Грушевський М.С. Історія української літератури: в 6 т., 9 кн. – К.: Либідь, 1993. – Т.1. – 1993. – 392 с.

4. Єрмоленко С. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431 с.

5. Кононенко П.П. Українська література: проблеми розвитку: навч. посібник. – К.: Либідь, 1994. – 336 с.

6. Лесин В., Пулинець О. Словник літературознавчих термінів. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – К.: Радянська школа, 1971.

7. Лобай Д. Непереможна Україна. Факти про боротьбу Москви з українським націоналізмом на культурному фронті по другій світовій війні. – Вінніпег: Видання Комітету українців Канади, 1950. – 240 с. (Політична бібліотека Комітету українців Канади).

8. Погрібний А. Літературні явища і з'яви (Статті. Портрети. Силуети. Наближення). – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – С. 132–149.

9. Українці у світовій цивілізації і культурі: колективна українознавча монографія / Кононенко П.П., Баран В.Д., Борисенко В.К. та ін. – К.: НДІУ, 2008. – 4000 с.

10. Франко І. План викладів історії літератури руської. Спеціальні курси. Мотиви / Франко І. // Зібрання творів у 50 т. – Т. 41. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 24–66.

REFERENCES

1. BILYK I. (1993) Review of literary news. In: *History of Ukrainian Literary Criticism and Literary Studies* (in three books). Kyiv: Lybid. Book 2. Pp. 21 – 26. [in Ukr.]

2. HRYTSAI, M., MYKYTAS V. & SHOLOM F. (1978) *Old Ukrainian Literature*. Kyiv: Vyshcha shkola, p. 416. [in Ukr.]

3. HRUSHEVSKYI, M. (1993) *History of*

Ukrainian Literature (in 6 volumes). Kyiv: Lybid. Volume 1. 392 p. [in Ukr.]

4. YERMOLENKO, S. (1999) *Outlines on Ukrainian literature (Ukrainian Language Stylistics and Culture of Speech)*. Kyiv: Dovira, 431p. [in Ukr.]

5. KONONENKO, P. (1994) *Ukrainian Literature: Problems of Development*. Kyiv: Lybid, 336 p. [in Ukr.]

6. LESYN, V.& PULYNETS, O. (1971) *The Dictionary of Literary Terms* (3-rd ed.). Kyiv: Radianska shkola. [in Ukr.]

7. LOBAI, D. (1950) *Invincible Ukraine. Facts about struggle of Moscow against Ukrainian nationalism on the cultural front during*

World War II. Vinnipeg: Vydannia Komitetu ukraintsiv Kanady, 240 p. [in Ukr.]

8. POHRIBNYI, A. (2007) *Literary Events and Figures (Articles. Portraits. Outlines. Approaches)*. Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf», pp. 132–149. [in Ukr.]

9. KONONENKO, P. et al. (2008) *Ukrainians in the World Civilization and Culture: Collective Monograph on Ukrainian Studies*. Kyiv: NDIU, 4000 p. [in Ukr.]

10. FRANKO, I. (1984) *Schedule of Study of History of Rus Literary. Special courses*. In: FRANKO, I. *Collection of Works in 50 volumes*. Kyiv: Naukova dumka. Volume 41. Pp. 24–66 [in Ukr.].

O. Khomenko

Historical and Theoretical Basis of Formation of Literary Art Concept in Ukrainian Studies

Abstract

The concept of literary art has a significant value in the system of Ukrainian studies as integral science about Ukraine and worldwide Ukrainians that is represented by founded in 1992 Research Institute of Ukrainian Studies. In fact this means maintenance of concept of classical Ukrainian humanitaristics of the time of M. Maksymovych and P. Kulish with special emphasis on literary art in the course of research of Ukrainian literature and folklore. Literary art as a unique marker of Ukrainian cultural and civilization identity is considered in M. Hrushevskyi's fundamental «History of Ukrainian Literature». The author emphasized integral nature of the concept of literary art which includes both folklore and written literature and is appropriate for analysis of historical and cultural features of development of Ukrainian literature. M. Hrushevskyi proves conclusively that from the time of Kyiv Rus until modernist ideas of the XX century Ukrainian artistic tradition has been developing in inextricable connection between folk and professional literary dimensions. Also a great importance has a connection between conceptual dimensions of literary art concept and «single stream theory» the representatives of which have gradually opposed to Bolshevik totalitarian attempts to apply Lenin's thesis about «two cultures in each national culture» to Ukrainian literature.

Ukrainian studies researchers consider that the concept of literary art combined oral and written representation of word-symbol, word-image, word-sign that enables comprehension of Ukrainian verbal and aesthetic tradition as way of knowing of integral historical experience and the most important factor of maintenance of spiritual heritage of the Ukrainian people.